

תגובה למאמר על שימוש בשבת במיכל אשפה חכם

לעורך שלו'

במאמרו בהמעין נח, ד (תשע"ח) עמ' 70 ואילך דן הרב אלחנן פרינץ בשאלה האם מותר להשליך אשפה בשבת למיכל חכם. במיכל זה יש חיישן המודיע לעירייה מתי תכולתו עוברת סף מסוים, וכך יש חשש שמא בזריקת האשפה המיכל ישלח הודעה כל שהיא לעירייה. המחבר דן בצורה מקיפה בשאלת פס"ר באיסור דרבנן, ספק פס"ר, והאם פעולה שכזו נחשבת גרמא או כפעולה בידיים, אך העיקר חסר מהספר לדעתי: מה האיסור כאן בכלל?

אין בעיה בספק פס"ר או גרמא אם בסוף הפעולה שנוצרה איננה אסורה. המחבר דן בפס"ר באיסור דרבנן - אך לא מצאתי מהו האיסור דרבנן האמור! החיישן פועל כל הזמן, וגם במעבר שקית על פניו אין סגירת/פתיחת מעגל חשמלי או הולדת מציאות חדשה. ואם לא מוצאים סיבה לאסור משהו, אז הוא כנראה מותר.

אכן, בשנים האחרונות מתקיים דיון נרחב ביחס לפעולת החיישנים (כפי שהמחבר הביא בכמה הערות שוליים במאמרו), אך כל הדיונים היו על חיישנים שפתחו דלת, הדליקו אור, הפעילו מזגן וכו'. אז יכולים לדון אם אדם היה מדליק אור/מזגן בידיו איזה איסור הוא עובר, ואז אם פעולת החיישן היא ספק פס"ר, פס"ר בדברנן וכו'. במקרה של מיכל אשפה- אין כל פעולה אסורה הנגררת מכך. גם אם החיישן ידווח - אף אחד לא יודע על דיווח זה עד יום ראשון, אין כתיבה, אין שריפה, אין הוצאה מרשות לרשות, אין בנייה (גם לא סגירת מעגל חשמלי), לא מכה בפטיש, וגם לא מוליד או כל פעולה אחרת שיכולים לייחס לחשמל בשבת. יש כאן שידור של כמה ביטים ממקום למקום ותו לא. אם נחליף את החיישן באדם שכל שקית אשפה הנזרקת הוא מונה באצבעו, או שהוא מניף סודר ומישהו שעומד בריחוק מקום סופר את מספר הנפות הסודרים, האם יש כאן איסור?

ביחס לחיישנים שלא ניכרת פעולתם כלל, כבר כתב הרב אשר וייס (שמחמיר בגדרי חשמל בשבת ומביא אותו לידי איסור תורה של 'מכה בפטיש') בשו"ת מנחת אשר ח"א סי' לב (עמ' קח-קי) שהדבר מותר: "נראה דאין זה אלא בסגירת מעגל חשמלי שיש בה תועלת ותוצאה גלויה הנראית לעיניים או לשאר חושי האדם, וככלים החשמליים השונים שהאדם מפעיל לצורכו ולהנאתו. אבל מצוי מאוד שהאדם מפעיל מערכות אלקטרוניות שונות ללא משים, וגורם לשינויים אלקטרוניים שאין תועלתם ותוצאתן גלויה ונצרכת לנו, ואין רואים כל תועלת בשינויים אלה, ובכל אלה לענ"ד אין סרך מלאכה, ואין בהם מלאכת מחשבת".

בשולי הדברים אבקש להעיר כי מו"ר הרב אליעזר נחום רבינוביץ' נשיא ישיבת 'ברכת משה' במעלה אדומים מתיר את פעולת החיישנים גם כשהיא ניכרת, כגון נפנוף ידיים בשבת מול ברז חשמלי על מנת שהמים יצאו ממנו (תחומין לו עמ' 146-152); אך כאמור לא זה המקרה במיכל אשפה חכם, ולענ"ד יש להתיר את השימוש בו בשבת לכתחילה לכל הדעות.

דרור פיקסלר

* * *